

Redactioneel: de (de-)centrale staat

Politici, bestuurders en wetenschapsmensen bepleiten sinds jaar en dag decentralisatie: overdracht van rijksbevoegdheden, verantwoordelijkheden en middelen naar die bestuurslagen die zo dicht mogelijk bij de burgers staan. Dit pleidooi schijnt aan dovemansoren gericht te zijn. Het centralisme in sectoren als volksgezondheid, onderwijs en wetenschappen, justitie, sociale zaken en belangrijke sectoren in cultuur, recreatie en maatschappelijk werk neemt ongekende vormen aan. Symbolen van deze machtsconcentratie verrijzen in Den Haag, Leidschendam, Rijswijk, Zoetermeer of waar dan ook in de buurt van het regeringscentrum.

Kamerleden beijveren zich in het stellen van vragen over detailpunten van beleid en beperken zich overigens tot voornamelijk puur lokale kwesties. 'Ambtelijke Raspoetins' in de centrale staatsapparaten weten bewindslieden van welke kleur dan ook aan zich te binden. De parlementaire democratie in stad en land, op veen en zand, wordt sluipend ondermijnd. Toename van overheidstaken blijkt vooral toename van gecentraliseerde macht te produceren: bij het centrale staatsapparaat en bij oncontroleerbare semi-publieke raden en organen, waar zich zeggenschap over gigantische sommen collectieve middelen ophoopt. Dit beeld heeft weinig meer gemeen met de decentrale eenheidsstaat zoals Thorbecke die ruim honderd jaar geleden schetste en staat in schril contrast met de ideologie van democratisering en decentralisatie waarmee het centrale staatsapparaat centraal, de poging tot decentralisatie. Deze poging lijkt op het democratiseren roepen discussies op, die sterk doen denken aan die, welke destijds werden gevoerd rondom het actief en passief kiesrecht.

In deze aflevering staat de poging tot proportionering van het centrale staatsapparaat centraal, de poging tot decentralisatie. Deze poging lijkt op het eerste gezicht die van een dwerg. Wie macht heeft wil deze niet delen, dit lijkt althans de conclusie van Welters' betoog over institutionele weerstand tegen decentralisatie: de uitdijende publieke zaak heeft krachten opgeroepen die nauwelijks meer beheersbaar zijn. Oud-staatssecretaris Meijer schetst op nuchtere en daardoor bijna verbijsterende wijze via welke kleine stapjes de zucht naar centralisatie in een bescheiden sector kon worden omgebogen, ofschoon het roer alweer wordt bijgedraaid zodra de stuurman wordt vervangen.

Van Ruller's bijdrage eindigt bijna in een paradox: decentralisatie van macht is alleen mogelijk indien daartoe macht wordt gemobiliseerd. De ideologie van decentralisatie staat op zeer gespannen voet met de feitelijke situatie. De inflatie van eroderende wetgeving, centrale richtlijnen, rijkssubsidie- en bijdrageregelingen, met in tot fitnesses bedachte uitvoeringsvoorschriften en de belangengebonden roep tot basisvoorzieningen, grondrechten en ga zo maar door, doordrenkt de verdeelde samenleving en biedt een vrijgeleide tot nog meer centralisme.

In het komende nummer zal R. J. in 't Veld, aansluitend op de hier behandelde problematiek ingaan op de meer theoretische aspecten van decentralisatie.